

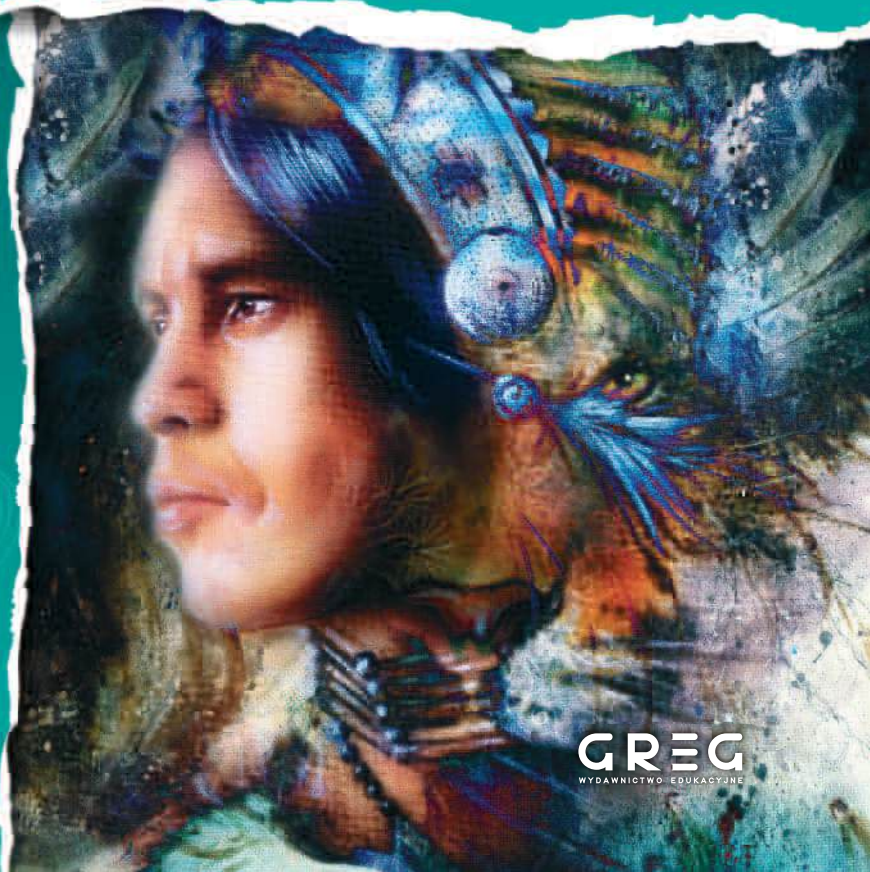
lektura

opracowanie polecane
przez **nauczycieli** i **egzaminatorów**

pełne
wydanie
bez skrótów

Karol May

Winnetou

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Karol May
Winnetou

Tekst na podstawie wydania z 1910 roku Wydawnictwa
„Przez Łądy i Morza” przygotowała:
Maria Zagnińska

Opracowanie:
Lucyna Szary
Maria Zagnińska

Redakcja i korekta:
Agnieszka Antosiewicz
Maria Zagnińska

Ilustracje:
Shutterstock: Anastasiia Golovkova, seita

ISBN 978-83-7517-808-1

Copyright for this Edition by Wydawnictwo GREG®

2020

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. (12) 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: **www.greg.pl**

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Layout okładki:
Aleksandra Zimoch

Skład:
Pracownia Register

Karol May

Winnetou

Autor: Karol May

Tytuł: *Winnetou*

Rodzaj literacki: epika

Gatunek literacki: western (powieść przygodowa)

Czas i miejsce akcji: II połowa XIX wieku, Dziki Zachód w Stanach Zjednoczonych (głównie stany: Nowy Meksyk, Arizona, Teksas); Meksyk

Bohaterowie: Old Shatterhand – główny bohater, sławny westman; Winnetou – główny bohater, Indianin, wódz Apaczów; Sam Hawksens – sławny westman, pierwszy nauczyciel Old Shatterhanda; pan Henry – rusznikarz z St. Louis, przyjaciel Old Shatterhanda; Inczu-czuna – sławny wódz Apaczów, ojciec Winnetou; Nszo-czi – młodsza siostra Winnetou; Santer – morderca Inczu-czuny i Winnetou; Tangua – Indianin, wódz Kiowów, wróg Old Shatterhanda; Pida – młody syn Tangui; Rattler – geometra, pijak i awanturnik; Dick Stone, Will Parker – westmani; Old Death – sławny westman; Fred Harton – brat Old Deatha; Old Firehand – sławny westman, przyjaciel Winnetou, ojciec Harry’ego; Harry – młody chłopak, wychowanek Winnetou; Paranoł – morderca matki Harry’ego; Sans-ear – słynny westman; Fred Walker – westman i detektyw; liczni Indianie i biali.

Problematyka: negatywny stosunek białych do Indian i powolna zagłada kultury indiańskiej, zwyczaje Indian, realia życia na Dzikim Zachodzie.

TOM I

ROZDZIAŁ PIERWSZY

GREENHORN

Czy wiesz, Szanowny Czytelniku, co oznacza „greenhorn”, określenie wysoce złośliwe i nieprzyjemne?

„Green” znaczą po angielsku „zielony”, a „horn” – „róg, rożek”.

Greenhorn to „zielony”, a więc niedojrzały, niedoświadczony człowiek, który musi ostrożnie wysuwać naprzód różki, jeśli się nie chce

Znaczenie słowa greenhorn

narazić na niebezpieczeństwo kpin, słowem – żółtodziób. Greenhorn to człowiek, który nie wstaje z krzesła, gdy chce na nim usiąść dama, i pozdrawia pana domu, zanim się ukloni paniom. Przy nabijaniu strzelby greenhorn wsuwa odwrotnie nabój do lufy albo wpycha najpierw pakuły¹, potem kulę, a dopiero na końcu proch. Greenhorn albo wcale nie mówi po angielsku, albo bardzo czysto i wyszukanie, a okropnością jest dla niego angielski język Jankesów² lub żargon³ myśliwski, który żadną miarą nie chce mu wleźć do głowy, a tym bardziej przejść przez gardło. Greenhorn uważa szopa za oposa, a średnio ładną Mulatkę⁴ za kwarteronkę⁵. Greenhorn pali papierosy, a brzydzi się Anglikiem żującym tytoń. Greenhorn, otrzymawszy policzek od Irlandczyka, leci ze skargą do sędziego pokoju zamiast, jak prawdziwy Jankes, ukarać napastnika na miejscu. Greenhorn bierze ślady dzikiego indyka za trop niedźwiedzi, a lekki sportowy jacht za parowiec z rzeki Missisipi. Greenhorn wstydzi się położyć swoje brudne buty na kolanach towarzysza podróży, a gdy pije rosół, to nie chlipie jak konający bawół. Greenhorn wlecze ze sobą na prerie gąbkę do mycia wielkości dyni i dziesięć funtów⁶ mydła, zabiera w dodatku kompas, który już na trzeci dzień wskazuje wszystkie możliwe kierunki z wyjątkiem północy. Greenhorn zapisuje sobie osiemset indiańskich wyrazów, a spotkawszy się z pierwszym czerwonoskórym, przekonuje się, że zapiski te wysłał w ostatniej kopercie do domu, a list schował do kieszeni. Greenhorn kupuje proch, a kiedy ma wystrzelić, spostrzega, że sprzedano mu mielony węgiel. Greenhorn uczył się przez dziesięć lat astronomii, ale choćby równie długo patrzył w niebo, nie poznałby, która godzina. Greenhorn wtyka nóż za pas w ten sposób, że kaleczy się w udo, gdy się pochyla. Greenhorn roznieca na Dzikim Zachodzie tak duże ognisko, że płomień bucha na wysokość drzewa, a gdy go Indianie zauważą, dziwi się, jak mogli go znaleźć. Greenhorn to właśnie greenhorn. Ja sam byłem greenhornem.

¹ *Pakuły* – krótkie, splecione włókna lnu, konopi, używane m.in. do usuwania smarów.

² *Jankes* – potoczna nazwa północnych Amerykanów, czasami uważana za obraźliwą.

³ *Żargon* – inaczej gwara, słownictwo charakterystyczne dla jakiejś grupy ludzi, mające swoje specjalistyczne wyrazy i zwroty.

⁴ *Mulata* – kobieta będąca mieszańcem rasy białej i czarnej.

⁵ *Kwarteronka* – kobieta mająca w sobie $\frac{1}{4}$ część krwi murzyńskiej i $\frac{3}{4}$ krwi rasy białej.

⁶ *Funt* – miara wagi, około pół kilograma.

Ponkowie – przygotowania do napadu na „warownię”

lec napotkał drugi obóz, gdzie znajdowały się także konie. Nasuwało to przypuszczenie, że wojenna wyprawa Ponków nie była wymierzona przeciwko poszczególnym ludziom, lecz przeciwko całej naszej osadzie. Wobec ich wielkiej liczby położenie nasze nie było godne zazdrości.

Przygotowania, jakie trzeba było poczynić, aby odeprzeć napad, do tego stopnia wypełniły wczorajsze popołudnie i wieczór, że nie mieliśmy czasu zająć się losem naszego jeńca. Leżał on związany i pilnie strzeżony w jednej ze skalnych komór. Rano jeszcze, od razu, gdy się zbudziłem, przekonałem się, że jest mocno związany.

Najbliższe dni, a może nawet godziny, musiały przynieść rozstrzygnięcie. Bardzo poważnie więc myślałem o obecnym położeniu, kiedy wyrwał mnie z zamyślenia odgłos zbliżających się kroków. Był to Harry.

– Dzień dobry, sir! Sen umykał dziś przed wami prawdopodobnie tak samo jak przede mną.

Podziękowałem za pozdrowienie i odrzekłem:

– Czujność jest cnotą najpotrzebniejszą w tym kraju pełnym niebezpieczeństw.

– Czy boicie się czerwonoskórnych? – zapytał Harry z uśmiechem.

– Wiem, że zadajesz mi to pytanie żartem, jest nas jednak wszystkiego trzynastu ludzi, a mamy przed sobą dziesięciokrotnie liczniejszego nieprzyjaciela. W otwartej walce nie moglibyśmy się przed nimi obronić, a jedyna nasza nadzieja w tym, że nas nie znajdą.

– Zbyt czarno widzicie te sprawy. Trzynastu ludzi takich jak my może już czegoś dokonać, a gdyby nawet czerwonoskórzy wywąchali naszą kryjówkę, to połamią sobie na nas zęby.

– Ja jestem innego zdania. Są rozszluszczeni naszym napadem, a jeszcze bardziej wczorajszą utratą ludzi, a nadto wiedzą, że ich wódz jest w naszych rękach. Szukali go oczywiście, natknęli się na trupy, ale jego nie znaleźli. Gdy tak liczna horda podejmuje tak daleką wyprawę, będzie się starała osiągnąć swój cel z jak największą większą energią i chytrnością.

Harry – niepochlebnie o Ponkach

– To wszystko słuszne, sir, ale mimo to nie ma jeszcze powodu do obaw. Ja także znam tych ludzi. Są tchórzliwi i bojaźliwi, umieją atakować jedynie z tyłu, i to bezbronnego. Przeciągaliśmy ich myśliwskimi terenami od Missisipi aż do Oceanu Spokojnego, od Meksyku aż ku jeziorom, pędziliśmy ich przed sobą i biliśmy się z nimi. Niekiedy musieliśmy umykać przed ich przewagą i kryć się, ale zawsze w końcu zwyciężaliśmy.

Spojrzałem na niego. Nie wyczytał zapewne w moim wzroku podziwu, bo po krótkiej przerwie mówił dalej:

– Wiem, że wasze zapatrywanie jest inne, ale jednak są w sercu ludzkim uczucia, których musi słuchać energiczna ręka, czy należy ona do dorosłego mężczyzny, czy też do chłopca. Gdybyśmy dotarli wczoraj do Beeforku, zobaczylibyście grób kryjący istoty najmilsze mi

Harry – bliskie osoby zamordowane przez Indian

i najdroższe na całej kuli ziemskiej. Zabili je mężowie o czarnych włosach i czerwonych twarzach, a od tego czasu ręka mi drży, ilekroć zobaczę powiewający kosmyk skalpowy. Niejedną Indianin musiał ześliznąć się z konia, gdy błysnął ten pistolet. Jest to ten sam pistolet, z którego wyleciała śmiertcionośna kula, przeszywając serce mej matki. Wy poznaliście celność jego strzałów w New Venango.

Harry – jego matka została zastrzelona

Wydobył broń zza pasa i podsunął mi ją przed oczy, po mówił dalej:

– Dobry z was strzelec, sir, ale z tej starej lufy nie trafilibyście na piętnaście kroków do pnia hikory¹⁴⁴. Możecie sobie zatem wyobrazić, ile się naćwiczyłem, aby być pewnym strzału. Umieć się obchodzić ze wszelką bronią, ale jeśli chodzi o Indian, biorę do ręki tylko tę, gdyż przysiągłem sobie, że za każde ziarno prochu, którym wystrzelono ową morderczą kulę, zapłacić musi życiem jeden czerwonoskóry. Zdaje mi się, że bliski jestem spełnienia przysięgi. Ta sama lufa, z której wystrzał spowodował śmierć mojej matki, będzie też i teraz narzędziem mojej zemsty!

– Otrzymałeś ten pistolet od Winnetou?

– Czy on opowiadał wam o tym?

– Tak.

– Wszystko?

– Nic ponad to, co właśnie powiedziałem.

– Tak, pistolet jest od niego. Ale usiądźcie, sir! Dowiedzie się o tym, co jest najistotniejsze – ta sprawa nie nadaje się, aby ją ubierać w wiele słów.

Usiadł obok mnie, rzucił badawcze spojrzenie na dolinę i rozpoczął:

– Ojciec mój był nadleśniczym w Starym Kraju i żył w niezmarczonym szczęściu z żoną i małym synkiem. Wtem rozszała się polityczna wichura, która zawiodła nadzieje niejednego człowieka, a jego popchnęła w wir, z którego musiał się ratować ucieczką za morze. Ofiarą przeprawy padła matka jego dziecka, a ponieważ ojciec po wylądowaniu znalazł się w obcym kraju bez środków do życia i bez znajomych, chwycił się tego, co mu się trafiło – udał się jako strzelec na Zachód, a dziecko zostawił u zamożnej rodziny, która je przyjęła jako własne. Spędził kilka lat wśród niebezpieczeństw i przygód, dzięki czemu stał się westmanem, którego szanowali biali, a obawiali się czerwonoskórzy. Razu pewnego w czasie jednej z myśliwskich wędrowek zaszedł do Quicourt w sam środek plemion Assiniboinów i spotkał się tu po raz

pierwszy z Winnetou, który przyjechał znad brzegów Kolorado, aby nad górną Missisipi nabrać gliny do fajki pokoju dla swego szczepu. Obaj byli gośćmi wodza Tah-sza-tungi, zaprzyjaźnili się ze sobą i poznali w wigwamie wodza jego córkę, Ribannę, piękną jak zorza, a miłą jak róża górską. Żadna z cór plemienia nie umiała tak delikatnie garbować skór ani tak ładnie uszyć myśliwskiego ubrania jak ona. Kiedy szła po drzewo na ogień pod kocioł, kroczyła przez równinę wysmukła jak królowa, a z głowy spływały jej włosy niemal do ziemi. Była ulubienicą Wielkiego Ducha Manitou, była dumą szczepu, a młodzi wojownicy pałali żądzą zdobycia skalpów nieprzyjaciela, aby je złożyć u jej stóp.

Ale żaden z nich nie znalazł łaski w jej oczach, gdyż pokochała białego myśliwego, chociaż był starszy od wszystkich, którzy starali się o nią. Winnetou był z nich najmłodszy – prawie chłopiec.

Harry – opowiada historię życia swego ojca

Old Firehand – był nadleśniczym w Niemczech, miał żonę i synka

Old Firehand – śmierć pierwszej żony

Old Firehand – zostawienie syna na wychowanie bogatej rodzinie

Old Firehand – pierwsze spotkanie z Winnetou, przyjaźń

Ribanna – opis postaci

Ribanna – miłość do Old Firehanda

¹⁴⁴ *Hikora* – gatunek drzewa orzechowego rosnącego w Ameryce.

OPRACOWANIE

BIOGRAFIA KAROLA MAYA

Karol May (właśc. Karl Friedrich May) urodził się 25 II 1842 roku w Ernstthal w rodzinie tkackiej. Jako dziecko był niewidomy, ale odzyskał wzrok dzięki operacji. Po ukończeniu szkoły pracował jako nauczyciel, ale na skutek konfliktów z prawem utracił tę pracę. Kilkakrotnie był zamykany w więzieniu za złodziejstwo. Odsiadując jeden z wyroków, po raz pierwszy spróbował swoich sił jako pisarz.

W 1874 roku został wypuszczony z więzienia, przeniósł się do Drezna i rozpoczął pracę na stanowisku redaktora. Jednocześnie zaczął pisać pierwsze powieści – były to tzw. „powieści brukowe”, czyli utwory o treści przygodowo-awanturniczej, skierowane do prostego, niewykształconego odbiorcy. Wydawał je pod różnymi pseudonimami.

Od 1882 roku zaczął pisać powieści przygodowe dziejące się na Dzikim Zachodzie i Dalekim Wschodzie. Przyniosły mu one sławę, zwłaszcza gdy wprowadził do nich na stałe dwie postaci – szlachetnego Indianina Winnetou i jego białego przyjaciela, Old Shatterhanda. Książki te były pisane z wielką dbałością o realia kulturowe i historyczne. Z postacią Old Shatterhanda autor bardzo się identyfikował, do tego stopnia, że dał tej postaci wiele swoich cech, a sam pozował do zdjęć w jego stroju i odpisywał w jego imieniu na listy czytelników. W pierwszą podróż do Stanów Zjednoczonych wybrał się dopiero w 1908 roku, już po napisaniu wszystkich powieści.

Pisarz zmarł 30 III 1912 roku w Radebeul. Jego książki przetłumaczono na ponad trzydzieści języków i wciąż cieszą się one niesłabnącą popularnością. Najważniejsze z powieści dziejących się na Dzikim Zachodzie to: *Winnetou* (1893), *Old Surehand* (1894–1896), *Skarb w Srebrnym Jeziorze* (1894), *Upiór z Llano Estacado* (1888), *Czarny Mustang* (1896–1897). Niektóre inne powieści to: cykl *W kraju Mahdiego*, *W Kordyliarach*, *Testament Inków*, cykl *Ród Rodrigandów*.

CO JEST TEMATEM UTWORU?

Tematem powieści *Winnetou* są **przygody młodego mężczyzny, Niemca o imieniu Charles, który wyrusza do Stanów Zjednoczonych, aby się wzbogacić**. Na skutek

- **umieszczenie akcji w II połowie XIX wieku na Dzikim Zachodzie** i wplecenie w nią odniesień do **wydarzeń historycznych tego okresu** (w utworze Maya fakty historyczne to: budowa kolei transkontynentalnej, wojna secesyjna, wojna domowa w Meksyku, „gorączka złota”),
- **główny wątek oparty na konflikcie między dobrym bohaterem a jego złym przeciwnikiem** (w utworze Maya są to dobrzy Old Shatterhand i Winnetou oraz zły Santer),
- **główny bohater jest zawsze postacią wyidealizowaną, pozbawioną wad**, gdyż ma budzić instynktowną sympatię u czytelnika (w utworze Maya wyidealizowani są obaj główni bohaterowie),
- w toku akcji pojawia się **wiele niespodziewanych zwrotów akcji**, strzelanin, konnych pościgów, nagłych napadów, widowiskowych ucieczek bohaterów z niewoli,
- obowiązkowo pojawiają się **Indianie, zwykle mający ważny wpływ na akcję i mogący być głównymi bohaterami** (w utworze Maya to między innymi: główny bohater – Winnetou, postacie ważne dla rozwoju akcji – Nszo-czi, Tangua, Pida).

BUDOWA UTWORU

Powieść *Winnetou* składa się z trzech tomów. Tom pierwszy liczy sześć **zatyulowanych rozdziałów**, tom drugi – siedem, wreszcie tom trzeci – osiem. **Każdy z tomów opowiada osobne historie** i przedstawia czytelnikowi nowe postacie. **Tomy łączą się w całość osobami głównych bohaterów** – Old Shatterhanda i Winnetou – **oraz prowadzonymi przez nich poszukiwaniami mordercy Santera**.

Narracja w powieści jest **pierwszoosobowa**, a narratorem jest **główny bohater – Old Shatterhand**. Można zauważyć, że **posiada on pewne cechy samego autora utworu** – podobnie jak on jest Niemcem, ma na imię Karol (Charlie), z zawodu jest pisarzem i opisuje swoje przygody na Dzikim Zachodzie. Czytelnik zna wszystkie myśli narratora, natomiast pozostałe postacie poznaje jego oczami i wie o nich tylko tyle, ile wie lub domyśla się narrator.

Zdjęcie Karola Maya w stroju Old Shatterhanda.

SPIS TREŚCI

Tom I

Rozdział pierwszy. <i>Greenhorn</i>	5
Rozdział drugi. <i>Kleki-petra</i>	18
Rozdział trzeci. <i>Winnetou w pętach</i>	61
Rozdział czwarty. <i>Dwa razy w walce o życie</i>	112
Rozdział piąty. <i>Piękny Dzień</i>	165
Rozdział szósty. <i>Wyswobodzenie Sama</i>	236

Tom II

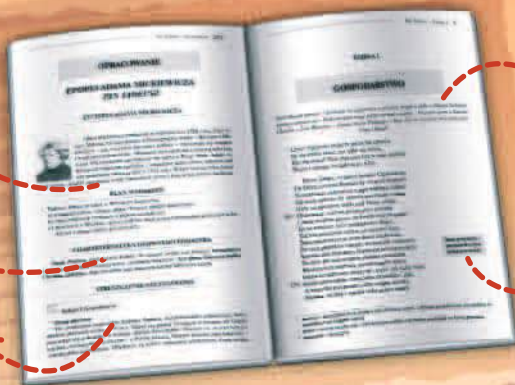
Rozdział pierwszy. <i>W roli detektywa</i>	273
Rozdział drugi. <i>Ku-Klux-Klan</i>	311
Rozdział trzeci. <i>Przez granicę</i>	349
Rozdział czwarty. <i>Przez Mapimi</i>	389
Rozdział piąty. <i>Old Firehand</i>	440
Rozdział szósty. <i>W „warowni”</i>	466
Rozdział siódmy. <i>Pedlar</i>	508

Tom III

Rozdział pierwszy. <i>Nad Wielką Koleją Zachodnią</i>	545
Rozdział drugi. <i>Stakemani</i>	581
Rozdział trzeci. <i>Pośród Komanczów</i>	611
Rozdział czwarty. <i>W Kalifornii</i>	661
Rozdział piąty. <i>Zbóje kolejowi</i>	710
Rozdział szósty. <i>Osada Helldorf</i>	728
Rozdział siódmy. <i>U stóp góry Hancock</i>	740
Rozdział ósmy. <i>Testament Apacza</i>	761

Opracowanie

Biografia Karola Maya	832
Co jest tematem utworu?	832
Wyjaśnienie tytułu utworu	833
Czas akcji	833
Miejsce akcji.	834
Bohaterowie utworu	834
Plan wydarzeń	841
Krótkie streszczenie	848
Streszczenie szczegółowe	853
Charakterystyka głównych bohaterów	873
Old Shatterhand	873
Winnetou	875
Problematyka utworu	877
Stosunek białych do Indian	877
Kultura i zwyczaje Indian	878
Prawa Dzikiego Zachodu	879
Realia historyczne w powieści.	880
Gatunek utworu	880
Budowa utworu	881

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

ważny cytaty

problematyka

Pewniak
na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7517-808-1

9 788375 178081 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl